

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

לכן יטל הלוי ידיו. (כג) ולא נהגו הלויים לטל (ט) [ט] ודיהם תחלה, רק סמכו על נטילתן שחרית: ז לאם נטל הכהן ידיו שחרית וברך 'על נטילת ידיו' (כד) לא יתזר (י) לברך כשנטל ידיו לנשיאת-כפים: ח (כה) כשמתחיל שליח-צבור (כו) 'רצה', כל כהן שפכית-הכנסת נעקר ממקומו לעלות לדוכן; ואף אם לא יגיע שם (כז) עד שישים שליח-צבור 'רצה', שפיר דמי. (כח) *אבל אם לא עקר רגליו ברצה' (כט) *שוב לא (יא) [יא] יעלה: ט יבשעוקרים

פרשת נשא ל בית יסף מ סוטה לה נ שם לט

באר היטב

מוליד ריחא, ע"ש באריכות שפוכי ראה לךריו: (ט) ודיהם. מיהו היכא דהסיח הלוי דעתו, הגון הוא שישל הלוי קדם, ואין צריך לומר היכא דנגע בגופו ובמגעליו, ב"ח, ובכשה"כ כתב: ומנהג פשוט בינינו לטל גם הלויים את ידיהם תחלה ע"ש: (י) לברך. כל כהן נרא וחדר ישמר ידיו משעת נטילתו שחרית שלא לגע במקום המלקלה, שאם נגע יש ספק אם צריך לחזור ולברך כשנטל ידיו לנ"כ, עמ"א. ואסור לשהות כדי הלוך כ"כ אמות בין נטילה לברכת-הגנים, הלכך צריך לטל סמוך לרצה ותזמן לא יאריך ברצה, מ"א: (יא) יעלה. ל"ד בהתחלת הש"ץ רצה אלא קדם שישים הש"ץ רצה צריך לעקר, פ"ח ע"ש. ומהירוק"ש רוצה להוכיח מקצת דכהן שפא לכהני בהודאה הכולל לברך ברפת-הגנים אע"ג דלא היה כהני כשארמר רצה, מרקאמר כל כהן שפכה"כ עקר מקומו, מכלל דקשאנו בכה"כ אין צריך שיעקר רגליו בפבודה ויכול לעלות לדוכן אע"ג דלא שומע רצה ע"ש. ובחשובת הרדב"ז הובא בכה"כ לא כ"כ וז"ל שם: ומה שעקר רגליו מביתו לבוא לכה"כ לא נקרא עקר רגליו לעלות לדוכן, הלכך לא יעלה, ע"ש, ובחשובת גנות-ורד"ם ק"ל א"י ג' ובסי" כ ופ"ח חלקו עליו והעלו בהרדב"ז ע"ש. וכתב כה"כ וז"ל שאם ביתו סמוך לכה"כ עקר רגליו מביתו קדם רצה כדי לעלות לדוכן, מקרי עקירה ע"ש. וכתב פ"ח וזה פשוט שהכל תלוי בעקירת רגליו אדעתא לעלות לדוכן ע"ש. כהן שלא היה כהן ברפתו לעלות לדוכן ומש"ה לא עקר רגליו ברצה פ"ח ובהלכה, וקשהגוע הש"ץ למודים נפר ובא לעלות לדוכן, לא יעלה, ואם עלה נדר, גנות-ורד"ם סי' כב ע"ש. אם היה אנס בשעה שהגיע הש"ץ לעבודה ולא עקר בפבודה, לא יעלה, ואם עלה לא נדר, כה"כ בשם הרדב"ז ע"ש. וה"ה פ"ח הראשון שעקר רגליו מביתו לבוא לכה"כ וכו',

שערי תשובה

לרצוה, אף אם נחונים מע"ש מטר לרחץ בהם ע"ש: [ט] ודיהם. עב"ט. ובש"ע פסב שפטרש בהנחת ספרא דעניעותא וז"ל תנא לוי, מאן לאתקדש קתנא על ידיו כעי הוא לאתקדש בקדמימא, עין שם, ולכן נראה היכא דהסיח דעתו ודאי יש לו לטל וקמ"ש הפ"ח: [יא] יעלה, עב"ט, ומ"ש בהתחלת י"ח אם אמרו עלה כו', עין בדבר-שמואל, וגם בא"ר מנגמס פ"ח וז:

משנה ברורה

אחד תלמיד-תכם, דמציל את פלם ומחייב ליצק אף על עמי הארץ, פן כתב אליה רבה, וכתב המגן-גבורים דכן עקר, עין שם טעמו: (כג) ולא נהגו. ואם הסיחו הלויים דעתם, טוב שישלו ידיהם מקדם, ומכ"ל-שכן היכא דנגעו בגופן [אחרונים]. יש מקומות שהמנהג ששופכים שמן של ריח בפנים, והמגן-אברהם

באר הגולה

* אבל אם לא עקר רגליו ברצה' וכו'. במגן-אברהם הביא בשם הרדב"ז דאם היה מחמת אנס גבי"ן לא יעלה, ואם עלה לא נדר⁴³⁷. ומסתפק בעלת-תמיד בשלא היה מחמת אנס ועלה, אם נדר, והובא באלה רבה, ובמגן-גבורים פסק דקשלא היה מחמת אנס, אפילו אם עלה נדר: * שוב לא יעלה. עין באלה רבה שהביא בשם תשובת מהר"ם מירץ שסתפק באם אמרו לו עלה אם

פאן ובט"ז לקמן סימן תקיא כתבו דאסור, דמוליד ריחא; והאלה רבה וכן התקם צבי בסימן צב דעתם להקל, דלא שפך מוליד ריחא בזה, כיון שהשמן עצמו מערב במים⁴³⁷. ובגנותים מערב-שבת וערב-יום-טוב, בודאי יש לסמוך עליהו להקל אף דמוליד ריחא בידי הכהנים⁴³⁸, כמו שפכת בשערי-תשובה: ז (כד) לא יתזר לברך וכו'. דלענין ברכה סמכין על הרמב"ם דסבירא לה דיצא בנטילה שנטל שחרית. וכל זה דוקא אם לא נגע במקום מטנף ולא הסיח דעתו בינתים, (כו) אבל אם הסיח דעתו בינתים, וכל-שכן כשנגע במקום מטנף, צריך לכלי עלמא לברך עתה על הנטילה, פן כתב מגן-אברהם; והאלה רבה פכת, דבכל גוני אין צריך לברך על נטילה⁴³⁹, דשמא לא נתקן כלל ברכה על נטילה זו, וכן נהגו שלא לברך בשום גונו. ולכן כל כהן נרא וחדר ישמר ידיו משעת נטילתו שחרית שלא לגע במקום המלקלה, שלא יפל בספק ברכה: ח (כה) כשמתחיל השליח-צבור וכו'. הינו, לכתחלה יזהר לעקר בהתחלת השליח-צבור 'רצה'⁴⁴⁰, אבל אם לא עקר עד ששכר התחיל השליח-צבור 'רצה', כל שלא סים ברפת 'רצה' שפיר דמי⁴⁴¹ [א"י ויש"א]: (כו) 'רצה', כל כהן וכו'. שגאמר 'וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם', ואחר-כך 'וינדר מנעשת החטאת' וגו', משמע שברך קדם שנסתלק מהעבודה, לכן תקנו יפל בהתפלג שיעלו העהנים לדוכן קדם סיים ברפת וכו'⁴⁴²: (כז) עד שישים שליח-צבור 'רצה'. לאו דוקא, דאפלו אם לא יגיע שם עד שישים השליח-צבור ברפת 'מודים' גס כן לית לן בה, כל שעקר רגליו ברצה', ואידי דרישא, נקט 'רצה' [אחרונים]. עוד כתבו, (כ) דעקר העקירה מקרי אחר נטילה, שאז ראי לעלות לדוכן, ולכן יעקרו רגליהם לטל ידיהם קדם 'רצה', וברצה' יעקרו רגליהם לילך למקום המוכן לדוכנם. וכדיעבד אם לא נטל ידיו קדם 'רצה', ואם ילך לטל ידיו יסיים השליח-צבור ברפת 'רצה', אף-על-פי-כן יעקר ברצה' לילך למקום הדוכן (מ) ואחר-כך יטל ידיו שם ונהניו (כט) שביבאו לו שם מים סמוך למקום הדוכן: (כח) אבל אם לא עקר רגליו ברצה'. ואפלו אם עקר רגליו לילך לצד חוץ לטל ידיו, (ל) מצדד בעטרת-זקנים דזה לא חשיב עדין עקירה אף שהנטילה היא הכשר לנשיאת-כפים, דבעינן עקירה למקום הדוכן, וזה היה עקירתו לצד חוץ. ועל-כן המנהג, כשהשליח-צבור מגיע ל'רצה' ולא באו עדין הכהנים להיכל, הוא ממתינ בתפלתו עד שיבואו, דחשיבין שמא עדין לא עקרו רגליהן ממקום הרחיצה לילך לצד הדוכן. פתבו הפוסקים, שאם עקר רגליו מביתו לבוא לבית-הכנסת ומצא אחר 'רצה', אף-על-פי שבודאי בעת שעקר רגליו מביתו היה קדם 'רצה', לא חשיב עקירה ואינו עולה, כיון שלא עקר מביתו אדעתא דדוכן. (לא) אבל אם עקר רגליו מביתו לבוא לבית-הכנסת לעלות לדוכן, עקירה זו מועלת, ועולה. (לב) ויש שכתבו, דאפלו באפן זה אינו עולה, כי אם כשהיה ביתו סמוך לבית-הכנסת ושמע שהשליח-צבור התחיל 'רצה': (כט) שוב

שער הציון

(ט) חיי-אדם, וכן איתא בתשובת הרמב"ם, הובא בריש ספר מעשה-הלקח: (ס) פרישה ואלה רבה ונדר-החיים: (מ) אבל לא יעשה בהפוך, דהינו שילך בחוץ לטל ידיו מתחלה ואחר-כך ילך לדוכן, דעקירה כדי לילך לטל ידיו לא חשיב עקירה, כדלקמה בשם העטרת-זקנים: (כט) פן מוכח במגן-גבורים, והדיון עמו משום שהיא דעטרת-זקנים: (ל) ואף בשפריימגרים מנגמס פ"ח, והביא ראה משה שכתב המגן-אברהם בשם הכנסת הגדולה דעקירה מביתו סמוך לבית-הכנסת הוי עקירה, וכל-שכן בזה, לא יפלו מנהג, דשם הלא הוא הולך לבית-הכנסת לדוכן, ואף שבאמצע הליכתו נוטל ידיו לא אכפת לן, מה שאין כן הכא והוא הולך לצד חוץ. וכן משמע מרדכי"ו שרובא בכנסת הגדולה שכתב, דאם היו ידיו טמאות בעת שאמר הש"ץ 'רצה' לא יעלה, אף שמסתמא הלך או לרחץ ידיו אפלו הכי לא חשיב זה עקירה, אף משמע התם מרדכי"ו דאם עלה לא נדר, וכן כשעקר רגליו מביתו לבוא לבית-הכנסת, משמע התם דאם עלה לא נדר, ופשוטית לשאנ דמגן-אברהם משמע דבעקר רגליו מביתו לבוא לבית-הכנסת, אף אם עלה נדר, וליתא למסעין ברדכי"ו גופא. ולפי הנראה, דאשעיהו לשון כנסת הגדולה שחלק את הדבר לשנים, ובאמת איתא שם בהורא לענין עקר רגליו מביתו לבוא לבית-הכנסת דאם עלה לא נדר, וכן פכת בבאר היטב: (לא) הגר"ז וחי"אדם: (לב) נדר-החיים, ועין בעקרי-ה"ט ובפתיחת-תשובה:

הַלְבוּת נְשִׂיאת כַּפִּים סִמְּן קַבָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

שוב לא יעלה⁴⁴. ואפלו היה מקמת אנס⁴⁵.

44 ואף על פי שאם קראו לו לעלות ואינו עולה, עובר בעשה דאורייתא [כמבואר בביה"ל ס"ב ד"ה א], ואילו דין העקירה ברצה אינו אלא מדרבנן, ביאר הקרן אורה (סוטה לח, ב) שכיון שיש כח ביד חז"ל לעקור עשה דאורייתא בשב ואל תעשה, לא יעלה.

45 וכן אם היה מתפלל, כתב המג"א (ס"ק י) בשם הרדב"ז (שהוא מקור הדיון) שלא יעלה. מאידך, הפרי חדש (ס"ק ט) כתב שאין זה נקרא אונס, שהרי יכול לעקור מעט בשעה שהש"ץ מגיע לברכת רצה, וכן כתב המשנ"ב להלן (ס"ק קו) לענין כהן שעומד באמצע התפילה, שיעקור קצת את רגליו כשמגיע הש"ץ לברכת רצה. ואולי מטעם זה השמיט המשנ"ב כאן, ובביה"ל כאן (ד"ה אבל) תיבות אלו.

ואם עקר רגליו קודם ברכת רצה וחטפתו שינה וניעור לאחר שנגמרה ברכת רצה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' כג אות ג) שחשוב הדבר כהפסק, ואינו יכול לישא את כפיו.

[משנ"ב ס"ק לז]

עד עמדת לפני התפלה⁴⁶ וכו', אומרים "יהי רצון" וְהָיָה⁴⁷.

46 ובטעם הדבר כתב הפרי חדש (ס"ק י), שיש לומר תחינה זו מתוך ישוב הדעת ובכוונה.

47 וכדן האוחז באמצע התפילה, שמחויב לעלות לברכת כהנים [ראה לקמן ס"ק קו], דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"י ה"ה) שמימי אפילו אוחז באמצע פסוקי דומרה, לא יפסיק לאמירת יהי רצון, בין זה שלפני ברכת כהנים, ובין זה שלאחריה.

[משנ"ב ס"ק לא]

אמן על שתיקה⁴⁸ וכו', ולפי זה פשוט דגם הכהנים יענו אמן על ברפת השליח ציבור⁴⁹.

48 ואף על פי שהקהל אינם מתכוונים לענות אמן אלא על ברכת השליח ציבור, כתב הגרש"ז אויערבך (מכתב לגר"י ברודיאנסקי, נדפס בתחלת ספר שיח הלכה) שמסתבר שמימי מועילה ענייתם אף על תפילת הכהנים, שהרי ענין זה נזכר בפירוש בגמרא, והוסיף, שאולי אין זה אלא סגולה בעלמא [וראה שם שכתב כן אף לגבי רבונו של עולם], שאומרים הציבור לאחר ברכת הכהנים.

49 ואף אם סיימו את תפילתם יחד עם ברכת הש"ץ, מותר להם לענות אמן, ואין זה כעונה אמן אחר ברכת עצמו, כמו שמבואר לעיל (סי' נא ס"ק ג) שהמסיים ברכה בשווה עם ברכה אחרת של חבירו, יכול לענות אמן.

[משנ"ב ס"ק לג]

לומר לכהנים שיקראו את ישאל⁵⁰.

50 ודין זה שיש לקרוא לכהנים, נתבאר בשו"ע להלן (סכ"ב) שמשתדלים שתיעשה על ידי ישראל. ובמקום שאין ישראלים כלל, כתב בביה"ל להלן (סכ"ה ד"ה יותר) בשם הפמ"ג, שאין חיוב ברכת כהנים דאורייתא, כי אין ישראל שיקרא לכהנים.

[משנ"ב ס"ק לד]

ולא תשיב הפסק בתפלה, כמו דלא תשיב הפסק מה שישלח ציבור מקרא להם מלה במלה⁵¹, והשעם, דנשיאת כפיים צריך תפלה הוא⁵².

51 ומנהג הפרושים בארץ ישראל, שהעוסק בצרכי צבור קורא

כהנים, ולא הש"ץ [וכדעת ר"ת, הובא בתוס' ברכות לד, א ד"ה לא, וכפי שפסק הגר"א במעשה רב (אות קסח), וראה חיי אדם כלל לב סט"ז], וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות פ"ו אות א). והעיר הגרי"ד הלוי (סוטה לח, א), שאם טעם המנהג שאין השליח ציבור קורא 'כהנים' הוא משום הפסק, מדוע אין חוששים להפסק במה שקורא הש"ץ לכהנים את הברכה מילה במילה. ואכן כן נהג החזו"א (דינים והנהגות פ"ד אות ל) כשהיה שליח ציבור, שלא הקריא את הברכה לכהנים מילה במילה, אלא ביקש מאחר לעשות זאת, וביאר הגר"ח קניבסקי (ברכת הורי סי' ט הע' ו) שעשה כן מחשש הפסק.

52 ואם שכח הש"ץ להפסיק בתפילתו לברכת כהנים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג סי' יד) שאם גמר את התפילה, אף על פי שהכהנים עלו לדוכן ועדיין עומדים שם, לא יברכו הכהנים אחר כך, כיון שנשיאת כפים נתקנה בדוקא קודם ברכת 'שים שלום' [כמבואר בגמ' במגילה יח, א], וכן אמרו בירושלמי (פ"ד תענית) שלא מצינו נשיאת כפים בלא תפילה.

[משנ"ב ס"ק לו]

ומתזירין פניהם⁵³ וכו', דילפינן בגמרא, שברפת כהנים צריך להיות פנים כנגד פנים⁵⁴.

53 ובטעם הדבר שאין הכהנים מחזירים פניהם אלא סמוך לברכה, ולא בשעת עלייתם לדוכן, כתב הכנסת הגדולה (הגהות הטור, הובא בכף החיים ס"ק סא), שכיון שקודם הברכה אומרים יהי רצון, דינם כמתפללים, שצריכים להתפלל כלפי השכינה, ורק בברכת הכהנים משום אימת הציבור מחזירים פניהם לקהל [וראה שם שכתב כן אף לענין תפילת רבונו העולמים שאומרים הכהנים לאחר ברכת כהנים].

54 ומה שהותר להם לעמוד כשאחוריהם אל היכל ה', מבואר בגמ' (סוטה מ, א): "אמר ר' יצחק לעולם יהא אימת ציבור עליך, שהרי כהנים כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה", ומבואר, שמפאת אימת הציבור הותר לכהנים לעמוד באופן זה. והאור שמח (פ"ד מהל' תפילה ה"ב) ביאר בזה את הנוסח שאומרים הכהנים בסיום הברכה: 'רבש"ע עשינו מה שגורת עלינו, והיינו שלא החזרנו פנינו מארון הקודש אלא משום שכך גורת עלינו לעשות.

אכן, לענין רב הדורש לרבים ואחוריו להיכל, הביא השע"צ לקמן (סי' קנ ס"ק יג) מדברי הט"ו (יו"ד סי' רפב ס"ק א) שהטעם להתיר הוא כיון שספר התורה נמצא ברשות אחרת, והוסיף שדעת הפמ"ג שהיתר זה מועיל רק בדרשה, כיון שאין זה אלא לפי שעה, וראה מה שהארכנו בזה שם.

[שעה"צ ס"ק לח]

דנה לא מקרי הנאה⁵⁵.

55 ובטעם הדבר כתב בשו"ת מהר"ם מייניץ (סי' יב), שימצוות לאו ליהנות ניתנו.

[משנ"ב ס"ק לח]

והוא מעין התפלה⁵⁶.

56 ולמעשה, דעת הגר"ח קניבסקי (שיח הלכה כאן) שהכרעת המשנ"ב היא שבמקום שיש חשש הפסק [כגון במקומות שהחזן אומר 'כהנים'], יש לחוש להפסק ולא לקרוא 'כהנים', אולם במקום שאין חשש הפסק [כגון במקומות שהחזן אומר 'אלוקינו', או שאחד מהקהל אומר 'כהנים'] יש לקרוא 'כהנים'.

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

ספח רמב"ם בפרק
די מהלכות תפלה
והטור ע רמב"ם
בפרק די מהלכות
תפלה
סוטה לח צ שם

(רש"י ותוספות ור"ן קתבו דלא יאמר אותו (ל) עד עמדו לפני התפלה, וכן כתב הבית-יוסף) **כִּהְנִימִים** (יג) **וְגִלְתִּיהֶם** לעלות לדוכן אומרים: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל בברכה שלמה ולא יהא בה מכשול ועון מעמה ועד עולם". ומאריכים בתפלה זו (לא) עד שיקלה (יג) אמן של הודאה מפי העבור: "עומדים בדוכן, פניהם כלפי (ד) ההיכל ואחריהם כלפי העם (לב) ואעבועותיהם כפופים לתוך פניהם עד ששליח-צבור מסים מודים, וְאָז (לג) אם הם שנים קורא להם (לד) (השליח-צבור) (טו) כִּהְנִימִים: הגה (לה) ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו', ויש אומרים שאומרים אותו (טז) בלחש עד מלת כִּהְנִימִים וְאָז אומרו בקול רם (טז) בשם ר"י ור"מ מרוטנבורג (לו) וחזרו ואומר עם קדושה כאמור בלחש, וכן נוהגין במדינות אלו, (לו) ומחזירים פניהם כלפי העם. (לח) ואם הוא אחד אינו (יז) קורא לו, אלא הוא מעצמו (לט) מחזיר פניו: י"א (מ) קְשָׁמְחִירִין

באר היטב

נמי אם עלה לא ירד, עין בגנות-נדרים סי' כב. כהן המתפלל י"ח, אם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן, ואם יש שם כהנים אינו פוסק, הרדב"ז ח"א סי' רצג, ועין דבר-שמואל סימן סז. ואם א"ל עלה, בכל ענין צריך להפסיק, מ"א סי' מ. ואין להקשות דא"כ דתלוי הכל באם עקר רגליו בעבודה, למה פסק בסעף ד כשהכהנים אינם רוצים לעלות לדוכן צריכין לשהות חוץ לכהני' בשעה שהחזן קורא כהנים, ע"ש, וכ"כ רמ"א בסעף מו, ע"ש, הלא אפלו אם היה יושב בכהני', אם לא עקר בעבודה לא היה עובר כדאמרין: ד"ל דנדאי נשאי לישב בכהני' ואינו עובר אם לא עקר רגליו ברצה וגם אם לא א"ל עלה, כמבאר בירושלמי דר"ש בפר"ש הוי קאם לה אחורי עמודא ולא יצא לחוץ, עין ב"י, וכן מוכח מפע"ש כ אס הש"ן כהן לא ישא את כפיו, ע"ש, והא דכתבו הש"ע והרמ"א דצ"א לחוץ הוא מצד צעה טובה שמו יאמרו לו א' מבני הקהל קדם רצה עלה וְאָז היה עובר ומש"ה הכרח לצאת קדם רצה. ולאחר מודים נמי אין לנכנס, מאחר דיש פלגתא בין הפוסקים: למתריק"ש צריך לעלות ולהרדב"ז אינו עולה ואם עלה לא ירד כמ"ש, מש"ה כתבו מלק"א דפסיקתא דצריך לשהות חוץ לכהני' בשעה שקורא החזן כהנים, וְאָז ל"כ"ע שפיר דמי, וק"ל, ועמ"א

משנה ברורה

שוב לא יעלה (44). ואפלו (לג) היה מקמת אנסו: (45) **ט (ל) עד עמדו לפני התפלה** (46). וכן המנהג עכשו שאין אומרים אותו בדרך הליכתו, כי אם אחר שעומדים כבר לפני ההיכל ואמרו "מודים", (לד) אחר זה אומרים "יהי רצון" (47): **(לא) עד שיקלה אמן**. לאו דוקא, אלא עד שסיים השליח-צבור וילך נאה להודות", כדי שיענו הקהל אמן על שתייהם (48) [מ"א ושא"א]. (לה) ולפי זה פשוט דגם הכהנים יענו אמן על ברכת השליח-צבור (49), וכן מצאתי בשלחן-שלמה: **י (לב) ואעבועותיהם כפופים**. רוצה לומר, שאינם צריכין לפרס פניהם: (לג) **אם הם שנים**. דקתיב "אמור להם", דהינו לומר לכהנים שיברכו את ישראל (50), ו"להם" משמע על השנים: **(לד) השליח-צבור כִּהְנִימִים**. ולא חשיב (לו) הפסק בתפלה, כמו דלא חשיב הפסק מה שהשליח-צבור מקרא להם מלה במלה (51), והטעם, דנשיאת-כפים צריך תפלה הוא (52): **(לה) ולא יאמר אלהינו ואלהי אבותינו**. הטעם: שלא נתקן אלא בזמן שאין הכהנים מברכין בעצמם, אבל כיון שהכהנים מברכין בעצמן למה יאמר השליח-צבור: **(לו) וחזרו ואומר עם קדושה**. הינו השליח-צבור. ומה שנוהגין באיזה מקומות שהכהנים אומרים עם קדושה טעות הוא: **(לז) ומחזירים פניהם** (53) וכו'. דילפינן בגמרא, שברכת-כהנים צריך להיות פנים כנגד פנים (54). ואין צריך להיות פני הכהנים כלפי השליח-צבור דוקא, אלא אפלו אם ההיכל קבוע בצפון והתפלה שהשליח-צבור לפניו היא במזרח, הכהנים עומדים לפני ההיכל בצפון ופניהם לדרום כלפי העם

שער הציון

(לג) מגן-אברהם בשם הרדב"ז: (לד) מגן-אברהם ואלהי רבה: (לה) ואלהי רבה מסכים לדעת הקב"ש שצריכו הכהנים עד לאחר שיענו כל העבור אמן כדי להקטין הפלגתם לברכתם, ולפי זה אינם צריכים הכהנים לענות אמן על ברכת הש"י, אבל כמעט כל האחרונים העתיקו דברי מגן-אברהם: (לו) עלת-תמיד, לישב הנמנה שנתנו כתרמב"ם בזה, אף דתראה ראשונים חולקין עליו במקום שאין אומרים א"י"א ברכנו וכו': (לז) תשובת מהר"ם מינץ: (לח) פרוש, אפלו אם נימא דעל אחד אין חיוב נשיאת-כפים, והנה אפשר לכאורה לומר דהוא מתנהו במה שהוא גס-רין עולה לנשיאת-כפים, דעל-ידיהו גם הוא מקום מצות עשה, קא משמע לן דזה לא מקרי הנאה (55): (לט) אחרונים בשם מהר"ם: (מ) וכן כתב מגן-אבירים: (מא) וגם לפי דעת תוספות במקומות דף מד, על-כ"פ פנים מדרבנן תיב ופשיד מברך (הכל במגן-אבירים):